

SKUPNO BRANJE IN SPODBUJANJE GRADNIKOV BRALNE PISMENOSTI V PREDŠOLSKEM OBDOBJU

BARBARA BEDNJIČKI ROŠER

Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Maribor, Slovenija
barbara.bednjicki@um.si

Prispevek predstavlja raznolika bralna gradiva na temo (pre)hrane v predšolskem obdobju, ki omogočajo medpodročno povezovanje in spodbujajo razvoj gradnikov bralne pismenosti. Bralna pismenost je vseživljenjski proces, ki ga s cilji in vsebinami vseh kurikularnih področij dejavnosti v vrtcu lahko spodbujamo z različnimi didaktičnimi pristopi, med katerimi je v procesu učenja, razširjanja in poglobitve znanja zaradi možnosti večkratnega vračanja k bralnemu gradivu, lahko zelo učinkovito skupno ali dialoško branje. Za študijo primera, v katero smo vključili študente tretjega letnika Predšolske vzgoje ($n = 16$), smo izbrali delo Vesne Radovanovič in Nataše Vertelj *Krompirjev sladoled*. Analiza odgovorov predstavlja nekatere možnosti skupnega branja in prispeva k razvijanju gradnikov bralne pismenosti.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.ff.1.2025.18](https://doi.org/10.18690/um.ff.1.2025.18)

ISBN
978-961-286-944-1

Ključne besede:
predšolska vzgoja,
medpodročno
povezovanje,
gradniki bralne pismenosti,
skupno branje,
slikanice o prehrani

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI

[https://doi.org/
10.18690/um.ff.1.2025.18](https://doi.org/10.18690/um.ff.1.2025.18)

ISBN

978-961-286-944-1

Keywords:

pre-school education,
cross-curricular integration,
components of reading
literacy,
dialogic reading,
picture books on nutrition

DIALOGIC READING AND PROMOTING THE COMPONENTS OF READING LITERACY IN PRE-SCHOOL

BARBARA BEDNJIČKI ROŠER

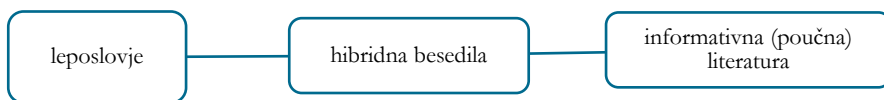
University of Maribor, Faculty of Education, Maribor, Slovenia
barbara.bednjicki@um.si

This article presents a variety of reading materials on nutrition in pre-school that allow for cross-curricular integration and promote the development of the components of reading literacy. Reading literacy is a lifelong process that can be fostered by objectives and content of all curricular areas of activity in the pre-school through a variety of didactic approaches, among which the dialogic reading can be very effective in the process of learning, extending and deepening of knowledge, thanks to the option of returning to the reading material several times. For the case study involving third-year students of Early Childhood Education Studies ($n = 16$), we chose the work by Vesna Radovanovič and Nataša Vertelj, *Potato Ice Cream*. The analysis of the responses presents some possibilities for cross-curricular integration and contributes to the development of the components of reading literacy.

1 Uvod

V predšolskem obdobju je vsakdanji jezik prežet s hrano, prehranjevanjem, prehranske navade pa postajajo pomemben dejavnik identitete, saj je hrana kulturna dobrina oz. eden temeljnih segmentov človeške kulture (Debevec in Tivadar 2006, Godina Golija 1996). Preplet različnih področij dejavnosti z dnevno rutino predlaga tudi *Kurikulum za vrtce* (2017: 19, 20), ki opredeljuje hranjenje kot element kurikula ter cilje in dejavnosti, ki predstavljajo okvir posameznim področjem, znotraj katerih otroci oblikujejo lastne prehranjevalne navade, spoznavajo različno prehrano, bonton, razvijajo družabnost povezano s prehranjevanjem, odgovoren odnos za zdrav način življenja in ohranjanje zdravja, se seznanjajo s poklici, prazniki in običaji slovenske kulinarične dediščine, ob tem pa aktivno razvijajo gradnike bralne pismenosti. Usvajanje, poglobljanje in širjenje tovrstnega znanja nam omogočajo tudi raznolika bralna gradiva – slikanice, ki jih lahko delimo glede na vrsto besedila (Slika 1), saj se zelo razlikujejo po načinu ubeseditve. Poleg leposlovja in poučnih knjig, Haramija (2022) naraščajoča hibridna besedila deli na leposlovno-informativna, ki imajo literarni slog s preverljivimi informativnimi vsebinami in informativno-literarna, s poudarjenimi informacijami skozi zgodbo. V hibridnih bralnih gradivih o hrani se navadno združujejo umetnostne (proza, poezija), strokovne (poljudnoznanstveno besedilo, poučni sestavek) in praktičnosporazumevalne besedilne vrste (npr. recept).

Slika 1: Vrste bralnih gradiv

Vir: Haramija 2022.

Za razumevanje besedil in odziv nanje je izbor besedišča ob dolžini oz. številu različnih besed za predšolske otroke ključnega pomena, Voršič (2023) ob tem poudarja, da je besedišče vezano na (pre)hrano, nujni korpus besed vsakega posameznika, ker predstavlja tematsko izrazito široko leksikalno polje, obenem pa je v začetni fazi govornega razvoja tudi nujno potrebno za zadovoljevanje primarnih življenjskih potreb. Jaklitsch Jakše in Haramija (2021) opažata naraščajoč trend izdaj

slikanic in ilustriranih kuharskih knjig za otroke in dodajata, da so lahko odličen način medkulturnega povezovanja (prim. Gombač in Polak 2023) in spoznavanja različnih jedi, njihovih sestavin in načinov priprave (prim. Yolen, Stemple in Béha 2017).

Posebno obliko bralnih gradiv, s katerimi se pri razvijanju bralne pismenosti v predbralnem obdobju seznanjajo otroci, predstavljajo slikopisi, ki imajo izrazito didaktično vlogo pri razumevanju koncepta bralnega gradiva (Haramija in Batič 2023), saj zajemajo orientacijo v bralnem gradivu, poznavanje in obvladovanje smeri branja ter povezovanje besednega in slikovnega dela, slednji namreč nadomešča določene besede v posamezni povedi in otrokom omogoča aktivno participacijo med branjem, saj prepoznavajo upodobljene motive in ilustracije prevajajo v manjkajoče besede.

2 Skupno branje v predšolskem obdobju

Kakovostno skupno branje odraslih in otrok imenujemo tudi dialoško branje (angl. *Dialogic Reading*), saj vključuje vzajemni dialog med odraslim in otroki. Marjanovič Umek, Fekonja in Hacin Beyazoglu (2022: 37–46) izpostavljajo značilnosti in učinkovite strategije dialoškega branja, ki jih vzgojitelji ustrezno prilagajajo starosti otrok in razmeram, v katerih skupno branje poteka. Za dialoško branje so značilne razlage posameznih neznanih besed ali delov besedila, odgovarjanje na vprašanja otrok in postavljanje različnih, zlasti odprtih in t. i. zakaj vprašanj, ki so povezana z zgodbo, vključevanje otrok v pogovor o vsebini, spodbujanje k samostojnemu pripovedovanju, ponovno branje in iskanje (notranjih in zunanjih) medbesedilnih povezav, ki otrokom omogočajo celostno razumevanje in povezovanje z drugimi branimi deli in/ali izkušnjami. Morgan in Meier (2008) poudarjata pozitivne učinke dialoškega branja¹ na razvoj govora in besedišča, saj so prav jezikovni primanjkljaji pogosto »vzrok za otrokove vedenjske in kasnejše bralne težave«. Dialoško branje slikanic (Zevenbergen in Whitehurst 2008: 173) v skupinah 4–5 let starih predšolskih otrok je namenjeno razvijanju besedišča, govora in slušnega razumevanja po standardiziranem postopku PEER s katero koli slikanico, še posebej pa priporočata slikanice z malo besedila in kakovostnimi ilustracijami. Kratica PEER predstavlja

¹ Dialoško branje je uveljavljena interaktivna bralna metoda za branje slikanic otrokom od 2 do 5 leta. V priročniku *Read Together, Talk Together: A Dialogic Reading Program for Young Children* (Pearson, 2005) jo je opredelil Grover J. Whitehurst.

zaporedje tehnik spodbujanja in odzivanja: P (Prompt) – **spodbuditi** otroke k sodelovanju, E (Evaluate) – **vrednotiti** njihove odgovore, podajati povratne informacije in jih spodbujati h govornemu izražanju, E (Expand) – **razširiti** otrokove odgovore z dodatnimi besedami in jih spodbuditi k priklicu podrobnosti, povzemanju, sklepanju in R (Repeat) – **ponoviti** oz. pozvati otroke, da ponovijo odgovor, izgovarjajo besede, usvajajo besedišče, uporabljajo jezik.

Za spodbujanje in odzivanje oz. aktivno vključevanje otrok k skupnemu branju vzgojitelji uporabljajo različne strategije postavljanja vprašanj, ki ne zahtevajo določenega zaporedja, ampak predvsem fleksibilno prilagajanje otrokom. Pečjak in Gradišar (2012: 164) poudarjata, da je postavljanje vprašanj eden izmed bistvenih procesov pri učenju pred branjem, med njim in po njem, obenem pa prispeva k uresničevanju sodobnih, na otroka osredinjenih pristopov. Morgan in Meier (2008: 10) opredeljujeta spodbude (CROWD), ki se uporabljajo pri dialoškem branju. Gre za postavljanje *raznovrstnih vprašanj*²:

- vprašanja dopolnjevanja spodbujajo otrokovo slušno razumevanje in uporabo jezika (otroci dokončajo besedo, poved, verz z rimo);
- vprašanja za priklic (vprašamo o podrobnostih posameznih literarnih likov, dogodkov);
- odprta vprašanja spodbujajo uporabo jezika (otroke spodbujajo k opisovanju dogajanja na ilustracijah, pripovedovanju);
- osnovna vprašanja (kaj, kje, kdo, kdaj in kako) spodbujajo širitev besednega zaklada in
- oddaljevalna (izkušnjska) vprašanja, ki otroku pomagajo vzpostaviti povezavo med zgodbo in njegovim lastnim življenjem.

Vzgojitelji med interaktivnim skupnim branjem z otroki vzpostavijo in vzdržujejo skupno vezano pozornost (Marjanovič Umek, Fekonja in Hacin Beyazoglu 2020: 77) in jim nudijo podporo s pomočjo učinkovitih strategij (Licardo, Laure in Kovačič 2023: 15, 33–35; Marjanovič Umek, Fekonja in Hacin Beyazoglu 2022: 39–46), ki podpirajo razvoj gradnikov bralne pismenosti v predšolskem obdobju (Haramija in

² Primer dialoškega branja slikanice Lizzy Rockwell *Good Enough to Eat: A Kid's Guide to Food and Nutrition* z uporabo spodbud CROWD - <https://www.youtube.com/watch?v=wH3AWoenTBg> (dostop 10. 4. 2024)

Ivanuš Grmek 2020), obenem pa slikanice in skupno branje predstavljajo izhodišče za oblikovanje pripovedovalne sheme in nadgradnjo pripovedovalne zmožnosti otrok glede na kohezivnost, koherenco, argumentacijo in uporabo jezikovnih sredstev (Baloh 2019, 2022). Pozitivne učinke skupnega branja na otrokove jezikovne kompetence, glasovno zavedanje, razumevanje zgodbe in vzročno sklepanje izpostavljajo številne študije (Elmonayer 2013, Pilinger in Vardy 2022, Weadman, Serry in Snow 2023, van der Wilt, Smits-van der Nat in van der Venn 2022), slednja z uporabo miselnih vzorcev oz. grafičnih ponazoritev, kjer so informacije vizualno predstavljene, kar je še posebej učinkovito pri hibridnih (leposlovno-informativnih in informativno-leposlovnih) bralnih gradivih o hrani, saj lahko vzgojitelji z otroki hrano na ilustracijah poimenujejo, opisujejo in razvrščajo po barvi, velikosti, obliki, okusu ipd., recepte in postopke priprave pa slikovno poustvarjajo.

2.1 Metodologija

Cilj raziskave je bil preučiti vpliv hibridnega bralnega gradiva na pristope za razvoj gradnikov bralne pismenosti v predšolskem obdobju ter prepoznavanje načinov spodbujanja otrok (pred branjem, med branjem in/ali po njem) za aktivno vključevanje k skupnemu branju. Zastavili smo si raziskovalna vprašanja:

- Kdaj (pred, med in/ali po) in na kakšen način bi bodoči vzgojitelji vključevali otroke k skupnemu branju?
- Na kateri kod sporočanja (besedni ali slikovni) se bodo osredotočali zapisi študentov?
- Ali bodo študentje pri razvijanju posameznih gradnikov bralne pismenosti dejavnosti načrtovali medpodročno?

V teoretičnem izhodišču je uporabljena metoda deskripcije, v sklepnem delu metoda sinteze. Raziskava temelji na kvalitativni metodi znanstvenega pedagoškega raziskovanja, uporabljena je bila študija primera, »s poudarkom na razumevanju in interpretaciji« odgovorov udeležencev (Vogrinc 2008: 49; Mesec 2023). Namen prispevka je predstaviti rezultate študije primera, ki smo jo izvedli v mesecu decembru 2023 na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru. V raziskavo je bilo vključenih 16 študentov, raziskovalni vzorec ($n = 16$) je bil priložnostni, vključeni

so bili redni študenti tretjega letnika Predšolske vzgoje, ki so v študijskem letu 2023/2024 obiskovali izbirni predmet Družinska pismenost.

Zbiranje podatkov je v skladu z etičnimi načeli raziskovanja potekalo ob izbrani literarno-informativni slikanici Vesne Radovanovič in Nataše Vertelj: *Krompirjev sladoled* (2022), ki ustreza literarnim (Haramija 2017) in likovnim (Zupančič 2017) merilom kakovosti. Študente smo prosili, da hibridno bralno gradivo preberejo in zapišejo odgovore na deset odprtih vprašanj, s katerimi smo v naprej določili teme (gradniki bralne pismenosti):

1. Kaj bi po vašem mnenju lahko vzbudilo pozornost in motivacijo za branje izbrane literarno-informativne slikanice pri otrocih?
2. Na kakšen način lahko izbrana slikanica prispeva k razumevanju koncepta bralnega gradiva?
3. Ali izbrana slikanica ponuja možnost za razvoj besedišča?
4. Kako bi v vrtcu s pomočjo izbrane slikanice razvijali govor?
5. Kako bi lahko s pomočjo izbrane slikanice razvijali glasovno zavedanje v vrtcu?
6. S katerimi vprašanji bi preverili razumevanje?
7. Kateri del slikanice po vašem mnenju spodbuja vrednotenje oz. predstavlja možnost za oblikovanje lastnega mnenja otrok?
8. Navedite primere dejavnosti, s katerimi bi spodbujali otrokov odziv na izbrano besedilo in s katerimi bi spodbujali tvorjenje besedil.
9. Če bi danes prebrali izbrano slikanico otrokom v vrtcu, katera bi bila vaša prva dejavnost po branju?
10. Ste že brali oz. poznate še kakšno slikanico za predšolske otroke, ki govori o (pre)hrani in/ali ima dodan recept?

Pridobili smo kvalitativne podatke, ki smo jih kodirali in kategorizirali (Mesec 2023: 116–122). Opravljena je bila analiza vsebine odgovorov na odprta vprašanja. Ob interpretaciji podatkov pa predstavljamo tudi raznolika bralna gradiva na temo (pre)hrane, ki lahko obogatijo tematski knjižni kotiček, širijo in plemenitijo skupno branje in prispevajo k razvijanju gradnikov bralne pismenosti.

3 Rezultati in interpretacija

Izbrana slikanica Vesne Radovanovič in Nataše Vertelj: *Krompirjev sladoled* (2022) je tematsko-motivno povezana s hrano, priljubljeno otroško sladico. Zgodba govori o krompirju in sladoledu, ki si je želel slave. Po dolgem potovanju s severa, najprej z ladjo in nato s tovornjakom, sta prispela na Kitajsko, kjer ju je Liu Bosan za vedno združil v sladko dobroto, ki je osvojila »sladokusce in sladoledokusce« po vsem svetu. Literarnemu besedilu, v katerega so vključeni verodostojni podatki o izvoru sladoleda, je dodan recept za krompirjev sladoled in informativno besedilo o zgodovini in zanimivostih ledenega posladka, ki so ga pred več kot tri tisoč leti prvič postregli na Kitajskem, od koder je recept v Evropo prinesel Marco Polo. Najbolj priljubljena *okus*³ po svetu sta vanilija in čokolada. Sladoled ali zmrzlina, kot so ga imenovali v 19. stoletju, v nas kot čokolada prebuja občutke sreče, obenem pa vsebuje tudi pomembne hranilne snovi⁴ in je ena najboljših, a za pripravo najpreprostejših sladice. V informativnem besedilu se seznanimo še z izumiteljki *Nancy Johnson*⁵, *Italom Marchionijem*⁶, *Frankom Eppersonom*⁷ in prvim slovenskim sladoledom na palčki, ki so ga leta 1958 izdelali v Ljubljanskih mlekarnah.

3.1 Motiviranost za branje

Za kakovostno skupno branje (Marjanovič Umek in Fekonja 2019) je značilno, da vzgojitelji otroke dejavno vključujejo v pogovor že pred branjem, ko jih seznanjajo z bralnim gradivom, jim postavljajo vprašanja, jih motivirajo. Motiviranost za branje, ki lahko izhaja iz otrokove notranje želje ali se nanaša na zunanje spodbude, omogoča hitrejši napredek v razvoju (Bošnjak in Košir 2020, Chlapana, Tafa in Linardakis 2023). Za spodbujanje bralne motivacije, ki je mnogovrstna, pa je pomembna tudi urejenost igralnic oz. bralnih kotičkov in dostopnost gradiv v tematskih ali avtorskih knjižnih kotičkih, ki otroke dodatno spodbujajo k branju (Bednjički in Haramija 2021, Chou idr. 2016). Bucik (2003, 2009) poudarja, da se kot posledica ugodnih, pozitivnih izkušenj z branjem postopoma razvija otrokov interes za branje, ki se krepi z upoštevanjem njegovih želja, avtonomnostjo izbire bralnih

³ Poleg številnih priljubljenih sadnih okusov, so tudi precej nenavadni kot npr. sladoled z okusom hobotnice, lignja, kaktusa, piščanca, oglja in celo cigarete. Slaščičarna Heladería Coromato iz Venezuele se je v Guinnessovo knjigo rekordov zapisala z dnevno ponudbo 70 do 80 različnih okusov (izdelali pa so jih že več kot 900).

⁴ beljakovine, vitamine (A, D, B in G), kalcij

⁵ [https://en.wikipedia.org/wiki/Nancy_M._Johnson_\(inventor\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Nancy_M._Johnson_(inventor)) (dostop 10. 4. 2024)

⁶ <https://www.hobokengirl.com/italo-marchiony-ice-cream-cone-hoboken/> (dostop 10. 4. 2024)

⁷ <https://lemelson.mit.edu/resources/frank-epperson> (dostop 10. 4. 2024)

gradiv, bralnimi modeli in povezovanjem branja z otrokovimi interesi in hobiji. V odgovorih na prvo vprašanje, kaj bi lahko vzbudilo pozornost in motivacijo za branje izbrane slikanice pri otrocih, smo odgovore razvrstili v dve kategoriji (Tabela 1).

Tabela 1: Uvodna motivacija

Domišljajska motivacija	Izkušenska motivacija
»otrokom bi prebrala naslov in bi skupaj razmišljali o vsebini« »zastavila bi jim uganko o sladoledu« »opazovali bi naslovno ilustracijo slikanice in se pogovarjali« »ogledali bi si naslovnico slikanice in razmišljali, o čem bo govorila zgodba« »naučili bi se deklamacijo o sladoledu« »vprašala bi jih, kakšna je povezava med naslovnico in notranjo naslovnico« »med ogledom naslovnice bi otroke vprašala, kakšno sladico bi lahko pripravili iz krompirja« »zaplesali bi na znane pesmi o sladoledu (Čarovnik Grega ⁸ – <i>Sladoledni rompompom</i>)« »naučili bi se ljudsko izštevanko – <i>Sladoled po deset</i> « »v knjižnem kotičku bi pripravila različne slikanice o sladoledu«	»pogovor o sladoledu« »otroke bi vprašala, katere okuse sladoleda imajo najraje« »z otroki bi se pogovorila o krompirju in jih vprašala, ali ga lahko uporabimo v sladica« »postavljanje vprašanj: vprašala bi jih, če so že slišali za krompirjev sladoled« »prinesla bi krompirjev sladoled za pokušino in jih vprašala, če jih zanima, kako je nastal« »krompir bi dala v vrečo in bi otroci s tipanjem ugotavljali, kaj je v njej« »vprašala bi jih, če imajo radi sladice in če bi si želeli, da po branju eno pripravimo« »prinesla bi globus, zemljevide in bi iskali Slovenijo in Kitajsko« »v vrtec bi v sladoledni »banici« (embalaži) prinesla krompir« »odpravili bi se na sprehod do prodajalne sladoleda«

Namen uvodne motivacije za branje je v vrtcu »vzbujanje pripravljenosti otrok za sprejemanje besedil in oblikovanje njihovih pričakovanj« (Saksida 2017: 53). Odgovori kažejo, da bi udeleženci raziskave otroke aktivno vključevali k skupnemu branju in jih za branje motivirali že z napovedovanjem vsebine na podlagi bralnega gradiva (domišljajska motivacija) ali z vprašanji, ki izhajajo iz otrokovih izkušenj (izkušenska motivacija). Pri domišljajski motivaciji (Slika 1) bi izhajali iz obeh kodov sporočanja (naslov – besedni kod, naslovna ilustracija – slikovni kod), izkušensko motivacijo pa bi povezovali tudi z drugimi kurikularnimi področji dejavnosti.

⁸ Grega Sulejmanovič: Lučka in prijatelji: pesmi za otroke (zvočni CD, 2010). Dostop 6. 4. 2024 na https://www.youtube.com/watch?v=8vncwrVM8-4&list=PLXuWkOh_RYCTLEOoPspKWbK0dj1fy-vdV&index=2

Slika 1: Naslovnica in notranja naslovnica

Vir: Radovanovič in Vertelj (2022) (objavljeno z dovoljenjem založbe)

3.2 Razumevanje koncepta bralnega gradiva

V vrtcu so za razumevanje koncepta bralnega gradiva zelo primerne slikanice, v katerih se jezikovni in vizualni kod sporočanja tesno prepletata (Haramija in Batič 2016, 2020). Ilustracije namreč pomembno prispevajo k razvoju vizualne pismenosti in so pri branju multimodalnih del enakovreden nosilec informacij, obenem pa Russell (2005 v Haramija in Batič 2013: 65, 66) pravi, da postavitve besedila in slik v slikanicah ustvarja »občutek ritma, ki ustreza naravi pripovedi«, oz. med obračanjem strani ustvarja naravne premore ali napetost, kar pomeni, da nekateri elementi spodbujajo obračanje strani in ustvarjajo hitrejši ritem, drugi pa bralčevo pozornost zadržijo.

Udeleženci raziskave so na drugo vprašanje, na kakšen način lahko izbrana slikanica *Krompirjev sladoled* prispeva k razumevanju koncepta bralnega gradiva, odgovarjali, da »slikanica spodbuja povezovanje besednega in slikovnega dela«, »ilustracije omogočajo lažje sledenje zgodbi«, »besedilo in ilustracije se dopolnjujejo«, »ilustracije podkrepijo besedilo«, »v ilustracijah so detajli, ki zgodbo dopolnjujejo«, »intraikonično besedilo spodbuja raziskovanje in primerjavo črk s kitajskimi

pismenkami⁹», »otroci spoznavajo smer branja in se orientirajo v bralnem gradivu« ipd. Haramija in Batič (2020, 2023: 58) poudarjata, da razumevanje koncepta bralnega gradiva, ki izhaja iz medsebojnega odnosa med ilustracijami in besedilom, pomembno vpliva na razumevanje zgodbe, zato ga je še posebej v predšolskem obdobju smiselno spodbujati tudi s slikopisi, ki predstavljajo najmanj zahteven način branja multimodalnih besedil. Avtorici dodajata, da je branje slikopisov, ki so »zaradi svoje didaktične naravnosti« in motivacijske vloge, s katero sprožajo in ohranjajo pozornost, koristen pripomoček pri razvijanju bralne pismenosti.

Slikopisi so posebna oblika bralnih gradiv, s katerimi otroci spoznavajo smer branja (od leve proti desni, od zgoraj navzdol) z aktivnim sodelovanjem – prepoznavanjem upodobljenih motivov in njihovim »prevajanjem« v besede. Kombinacija besed in slik spodbuja razumevanje, pomnjenje, rabo slovničnih števil in sklonov ter usvajanje besedišča, zato se jih v vrtcih¹⁰ radi poslužujejo, še posebej pri usvajanju deklamacij. Retelj (2024: 104) v izsledkih v dveh javnih vrtcih izvedenega projekta *Sedem pravljinih dni* piše o enotnem mnenju udeleženk, da bi bilo za spodbujanje jezikovne zmožnosti otrok zelo smiselno izbirati več slikopisov, ki bi otrokom »omogočali sočasno sodelovanje pri branju, saj bi lahko sami dopolnjevali manjkajoče besede in tako smiselno in ciljno uporabljali jezik«. Primeri tematskih slikopisov so *Lučko kuha* (Koncut Kraljič in Klun 2008) s slovarčkom sličic sadja, zelenjave, kuhinjskih pripomočkov ipd. V obliki slikopisa s podvajanjem sličic in besed so zapisani recepti¹¹ v literarnih slikanicah Ide Mlakar Črnič in Kristine Krhin (2019, 2021), slikopis (živil, ki jih Lola ne mara in jih ne bo jedla) v avtorski slikanici¹² Lauren Child (2011), postopki priprave jogurtovih mišk, koruznih stopinj in slastnih škratjih ladjic v informativno-literarnih slikanicah Barbare Čeh, Mladena Melanška in Valentine Toman (2012, 2006a, 2006b) in recept za peko kruha v literarno-informativni slikanici s prepoznavnimi medbesedilnimi elementi ljudskega izročila (Desetnica). Raznolike možnosti za tematsko širjenje besedišča, ki se v predšolskem obdobju zelo hitro razvija in povečuje, omogočajo tudi slikopisi brez slovarčkov (Kosec in Komadina 2023, Krempl in Stropnik 2003, Remškar in Kočevar 2024, Sokolov in Kočevar 2023, Štefan in Reichman 2022), saj sličice nadomeščajo jasne

⁹ https://www2.arnes.si/~ssmbtek5/splet_strani/petelin/kitajske.html (dostop 16. 4. 2024)

¹⁰ <https://www.vrtecuzemberk.si/files/2020/12/Slikopis-BACILI.pdf> (dostop 16. 4. 2024)

¹¹ Recept za protiprehladni čaj, Recept za milne mehurčke, Bibina hitra malinova malmarada

¹² <https://www.youtube.com/watch?v=taDxHhL3mU> (dostop 16. 4. 2024)

(enoznačne) besede, ki jih ni potrebno pojasnjevati (Haramija in Batič 2023: 61). Tovrstni slikopisi so tudi v *stalnih rubrikah*¹³ otroške periodike.

3.3 Besedišče

Besedišče je temeljni gradnik bralne pismenosti, poznavanje besed in njihove rabe pa pogojuje razvoj govora in sporazumevalne zmožnosti (Silverman in Hartranft 2015). Besedišče je v predšolskem obdobju povezano z velikimi individualnimi razlikami med (enako starimi) otroki, obenem pa ga zaznamuje hitra rast in izrazitejša povečanja oz. značilni *skoki v obsegu besednjaka*, ko se individualni prirastki povečajo tudi za več besed dnevno že v 1. starostnem obdobju (1–3 leta), petletni otroci pa v povprečju aktivno govorijo več kot 5 000 besed, razumejo pa jih že več kot 10 000 (Marjanovič Umek in Fekonja 2019: 30–34, Marjanovič Umek, Fekonja in Hacin Beyazoglu 2020: 18–23). Besedišče je, kot pišeta Voršič in Ropič Kop (2020), tudi dinamičen gradnik bralne pismenosti, saj se jezik nenehno razvija in ga nihče do popolnosti ne obvladuje, zato je širjenje besednega zaklada oz. bogatenje besedišča z novimi besedami vseživljenjska dejavnost slehernega človeka.

Na tretje vprašnje, ali izbrana slikanica ponuja možnost za razvoj besedišča, so udeleženci raziskave odgovarjali, da slikanica ponuja številne možnosti za razvoj besedišča in navajali primere, za katere menijo, da bi jih bilo treba otrokom dodatno pojasniti. Odgovore (Tabela 2) smo razvrstili v dve kategoriji, na posamezne besede, ki zahtevajo zgolj pomensko razlago in stalne besedne zveze oz. frazeme, ki so večbesedne enote, v katerih je vsaj ena sestavina rabljena metaforično, zato njihov pomen ni ugotovljiv iz pomenov njihovih sestavin. Zapisi študentov so bili v celoti osredotočeni na besedni kod sporočanja oz. besedišče iz besedila, noben odgovor pa ni zajemal širjenje besedišča ob ilustracijah, kjer lahko razumevanje pomena in uporabo besed otrokom pojasnimo ob različnih podobah, vizualnih elementih. Baloh in Birsa (2023: 282) pišeta, da je prav vizualni jezik zelo učinkovit, saj pomaga prikazati občutke, dogodke in osebe na način, ki ga besede samostojno ne morejo, obenem pa zagotavlja tudi jasnost razumevanja.

¹³ Urša Kreml in Urška Stropnik Šonc: Gremo na sladoleđ. Zmajček, junij 2023.
Urša Kreml in Urška Stropnik Šonc: Sladica za medveda. Zmajček, junij 2015.

Tabela 2: Možnosti za širjenje besedišča

Posamezne besede	Stalne besedne zveze
(zemeljska) obla – <i>geogr. zemlja, glede na svojo obliko</i>	cele noči ni zatisnil očesa – <i>več dni ni spal</i>
ždeti – <i>negibno, tibo sedeti</i>	končno se mu je posvetilo – <i>končno je doumel, razumel</i>
kremžiti se – <i>delati gube s čelom, usti</i>	zmrznjeno hrano ponujati od hiše do hiše – <i>prodajati (prodaja na domu)</i>
hihitati se – <i>pritajeno, polglasno se smejati z visokim glasom</i>	nejeverno pogledati – <i>izražati nezaupljivost, dvom</i>
podrezati – <i>večkrat koga na rablo dregniti</i>	prenašati iz roda v rod – <i>predajati, posredovati svojim potomcem – otrokom, vnukom</i>
pomežikniti – <i>zapreti in odpreti oči, pomenljivo kaj izražati</i>	rešiti življenje – <i>narediti, da kdo, ki je v življenjski nevarnosti, ostane živ oz. preneba biti na življenjsko nevarnem kraju</i>
ekvator – <i>umišljen krog na zemeljski površini, ki deli zemljo na severno in južno polovico</i>	zmajevati z glavo – <i>s počasnimi gibi glave izražati presenečenje, osuplost</i>
prestiz (prestizna restavracija) – <i>ugled, veljava</i>	se niso kaj prida zmenili zanj – <i>ni vzbudil njihove pozornosti, jih ni kaj dosti zanimal</i>
vest – <i>novica, sporočilo o čem novem</i>	večni sneg in led – <i>sneg in led, ki stalno pokrivata del površja zemlje in nikoli ne skopnita</i>
skrivnost – <i>kar kdo ve, mu je zaupano in se ne sme povedovati drugim</i>	polniti trebuščke – <i>jesti, braniti se</i>
sladokusec – <i>kdor ima rad dobre jedi (gurman)</i>	
(kuharski) recept – <i>navodilo s podatki o količini živil in postopku za pripravo določene jedi</i>	
beluš (špargelj) – <i>kulturna rastlina oz. njen užiten mesnati poganjek</i>	
biti primoran – <i>imeti dolžnost, biti prisiljen</i>	
lotos – <i>tropska vodna rastlina z velikimi cvetovi</i>	
sanjariti – <i>imeti predstave, želje, ki navadno niso osnovane na resničnosti</i>	
prešiniti – <i>nenadno spoznati, dojeti kako dejstvo</i>	

Marjanovič Umek, Fekonja in Beyazoglu (2020: 21) poudarjajo, da se otroci novih besed učijo predvsem ob poslušanju besedil, ki jih odrasli berejo, Gonzalez idr. (2014) pa ugotavljajo, da na učinek skupnega branja pomembno vpliva tudi odziv na besedilo, ki v predšolskem obdobju običajno vključuje razumevanje zgodbe, obenem pa so vzgojiteljeva (kontekstualizirana ali dekontekstualizira) vprašanja pred in med branjem ter po skupnem branju ključ do receptivnega (pasivnega) in ekspresivnega (aktivnega) besedišča in pragmatične govorne zmožnosti.

3.4 Govor

Brodin in Renblad (2019), Weadman, Serry in Sneg (2023) poudarjajo, da je skupno branje dragocena podpora razvoju govora, ki je najintenzivnejši prav v predšolskem obdobju in je poleg besedišča in glasovnega zavedanja, povezan tudi z razumevanjem in tvorjenjem besedil. Pomemben učinek na govorni razvoj imajo poleg družinskega okolja, genetskih dejavnikov in otrokovega spola tudi vzgojitelji, s katerimi otroci preživijo večji del dneva (do devet ur), saj razvoj govora poteka v okviru vseh kurikularnih področij dejavnosti. Uspešnost vzgojiteljev pri spodbujanju govornega

razvoja otrok tako izhaja tudi iz njihovega načina govora, prilagajanja otrokovi govorni kompetentnosti in odnosa do govornega izražanja. Petek (2024) poudarja, da vzgojitelji govor, »prvinski element človekovega biološkega ter družbeno-kulturnega razvoja« (Žmavc 2024: 323), s svojim delovanjem spodbujajo predvsem z lastnim zgledom, ki ga otroci posnemajo. Študentje so na četrto vprašanje, kako bi v vrtcu s pomočjo izbrane slikanice razvijali govor, navajali primere, ki se nanašajo na oba koda sporočanja: »pripovedovanje ob ilustracijah (12)«, »z obnavljanjem vsebine (9)«, »pogovor o novih, neznanih besedah (4)«, »otroci bi opisovali ilustracije (4)«, »s postavljanjem vprašanj (3)«, »s pogovorom o sladoledu in krompirju (3)«, simbolna igra, igra vlog – sladoledar (3)«, »pogovor o zgodbi (2)«.

Odgovori kažejo, da bi študentje za spodbujanje govornega razvoja najpogosteje otroke spodbudili k pripovedovanju ob ilustracijah in obnavljanju vsebine. Pogovor bi usmerili tudi k preverjanju razumevanja s postavljanjem vprašanj in širjenju besedišča. Višjo raven govornega razumevanja in izražanja pa bi spodbujali tudi s simbolno igro, ki omogoča socialne in govorne interakcije in hkrati spodbuja razvoj mišljenja. Za bolj individualizirano delo ter spodbujanje govornega razvoja lahko strokovni delavci v vrtcih uporabijo tudi *Lestvico zgodnje pismenosti*¹⁴ (Marjanovič Umek, Fekonja in Hacin Beyazoglu 2020: 217–238) in po posameznih postavkah ocenijo področje otrokovega govora oz. spremljajo njihov napredek in smiselno načrtujejo nadaljnje dejavnosti.

3.5 Glasovno zavedanje

Z miselnim razvojem otrok se v zaporedju od največjih (besede, zlogi) do najmanjših enot (glasovi) razvija tudi glasovno zavedanje – sposobnost glasovnega razločevanja, razčlenjevanja in rimanja oz. zaznavanja in manipuliranja z glasovnimi strukturami besed ne glede na njihov pomen (Zemljak Jontes in Bednjički Rošar 2020). Čok in Sila (2015: 153) opredelujeta posamezne ravni in poudarjata, da so prenosljive iz materne jezika v drugi/tuji jezik in obratno, obenem pa povezane z glasbenimi sposobnostmi, saj sta jezik in glasba v dinamičnem odnosu, ki omogoča pomnjenje sestavljenih jezikovnih struktur in težko izgovorljivih glasovnih sklopov. Odgovore

¹⁴ Lestvica zgodnje pismenosti z razlago postavk za otroke stare od 3 do 4 let. Dostop 2. 5. 2024 na <https://ebooks.uni-lj.si/ZalozbaUL/catalog/download/244/348/5769?inline=1>

Lestvica zgodnje pismenosti in razlaga postavk za otroke stare od 5 do 6 let. Dostop 2. 5. 2024 na <https://ebooks.uni-lj.si/ZalozbaUL/catalog/view/244/348/5770>

na peto vprašanje (Tabela 3), kako bi lahko s pomočjo izbrane slikanice razvijali posamezne ravni glasovnega zavedanja v vrtcu, smo razvrstili po ravneh, glede na zahtevnost.

Tabela 3: Ravni glasovnega zavedanja

Ravni glasovnega zavedanja	Sposobnosti glasovnega zavedanja	Primeri iz slikanice
1. raven	Prepoznavanje dolgih in kratkih besed	pristanišče – par restavracija – jed sladoledarna – sneg
2. raven	Prepoznavanje in tvorjenje rim, aliteracij	led – med – jed lastnik – voznik, sladica – pica
3. raven	Zlogovanje	sla-do-led, krom-pir to-vor-njak, skriv-nost
4. raven	Zavedanje začetkov in koncev besed	ladja, lastnik, Liu recept, trebušček, krompir
5. raven	Fonemično zavedanje	n-o-č, l-e-d

Razvijanje glasovnega zavedanja s skupnim branjem potrjujejo številne študije (Dicataldo, Rowe in Roch 2022, Elmonayer 2013, Grofčíková in Mácajová, 2021), slednja z izsledki raziskave o prepoznavanju in tvorjenju rim predšolskih otrok, kjer je bila prepoznana močna vzročno-posledična povezava med veščinami rimanja, zaznavanjem ritma in kasnejšimi bralnimi zmožnostmi. Branje poezije, izštevanka in uganke otrokom omogočajo zaznavanje rime in ritma. Na temo (pre)hrane smo izbrali slikanico *Zelenjavci* (Gregorič Gorenc in Gorenc 2014), ki ponuja izhodišča medpodročnemu načrtovanju dejavnosti, *Kuharico Uharico* (Makarovič in Šinkovec 2023), ki otroke popelje na kuharski tečaj in jim razkrije sedem slastnih receptov, posamezne pesmi¹⁵ in uganke, ki so tematsko-motivno povezane s hrano, pa lahko vedno najdemo tudi v periodiki za otroke (npr. Cicido, Zmajček) in zbirkah pesmi in ugank Anje Štefan, Zvezdane Majhen, Cvetke Sokolov in številnih drugih avtorjev.

3.6 Razumevanje besedil in kritično branje

Priložnost za razvijanje gradnikov razumevanje besedil in kritično branje, ki sta pogojena z gradniki: odziv na besedilo in tvorjenje besedil, motiviranost za branje, besedišče in govor, so v vrtcu vse jezikovnokomunikacijske interakcije (Krajnc Ivič

¹⁵ Anita Leskovec, Bojana Dimitrovski in Jaka Pucihar: Kuharica miška. Cicido, junij 2021.
Slavica Remškar in Bojana Dimitrovski: Dober tek. Cicido, november 2022.
Anja Štefan in Jelka Reichman: Krompir in fižol. Cicido, oktober 2023.

2020), v katerih otroci sodelujejo. Udeleženci raziskave so na šesto vprašanje, kako bi preverili razumevanje, navajali vprašanja, ki smo jih razvrstili v dve kategoriji (Tabela 4), in sicer na vprašanja, ki se nanašajo na besedilo in vprašanja, ki se nanašajo na ilustracije, kar kaže osredotočenost na oba (verbalni in vizualni) koda sporočanja, obenem pa so vprašanja zelo raznolika in lahko predstavljajo izhodišča različnim kurikularnim področjem (družba, narava, matematika idr.) dejavnosti oz. medpodročnemu načrtovanju.

Tabela 4: Vprašanja za evalvacijo razumevanja literarno-informativne slikanice

Vprašanja, ki se nanašajo na besedilo	Vprašanja, ki se nanašajo na ilustracije
O kom govori zgodba, kdo nastopa v slikanici?	Kakšna je pokrajina na severu zemeljske oble?
Kaj je (zemeljska) obla?	Kaj delata otroka? Kakšne barve sta njuni kapi?
Kje je živel sladoled?	Kdo je poleg sladoleda?
Kaj si je želel? O čem je razmišljal?	Kje se skrivata?
Kaj sta počela sladoled in krompir v shrambi?	Kaj dela sladoled?
Kaj se je zgodilo, ko se je sladoled stisnil h krompirju?	S čim bosta potovala?
Kako je sladoled krompirju rešil življenje?	Na kaj je ladja privezana?
Kam sta se odpravila?	Kaj počnejo ljudje?
Kako sta potovala?	Po čem se razlikujejo?
Kam ju je pripeljal tovarnjak?	Koliko jih je na ilustraciji?
Kdo je Liu Bosan?	Kaj imajo ljudje na glavah?
Kaj je rekel vozniku?	Kakšno obleko ima kuhar?
O čem je razmišljal in česa se je domislil?	Kaj delajo otroci? Kakšne barve so njihova oblačila?
Kaj je pripravil za goste restavracije?	Kaj vidite na tovarnjaku?
Ste že kdaj jedli lotosovo juho?	Kaj dela kuhar?
Kaj je lotos?	Kaj ima na mizi?
Je bil ljudem krompirjev sladoled všeč?	Katere kuhinjske pripomočke ima na steni?
Ga je Liu prodajal v restavraciji?	Kaj nese kuhar? Kdo ga opazuje?
Komu je zaupal recept za sladoled?	Kako je napisan jedilnik?
Kaj je skrivnost?	Zakaj so otroci v vrsti?
Kaj pomeni biti slaven?	Koliko različnih sladoledov vidite?
Ste vi že poskusili krompirjev sladoled?	Kaj ima deklica v roki? Kako se počuti?
Bi ga želeli pripraviti?	

Razumevanje besedil in kritično branje se razvijata postopoma. V 1. starostnem obdobju otroci prepoznavajo sporočila preprostih ilustracij, zgodb ali informacij, v drugem starostnem obdobju pa že prepoznajo temeljno sporočilo in izrazijo svoje mnenje o besedilu (Licardo in Krajnc Ivič 2020). Razvoj jezika in s tem tudi kritičnega branja je naravno vpleten v vsa področja dejavnosti in ga v vrtcu načrtovano spodbujamo s skupnim branjem, kjer vzgojitelji izpostavijo tiste dele besedila, ki predstavljajo priložnost za razmislek, pogovor in ob upoštevanju predznanja otrok spodbujajo vrednote, sodelovanje, ustvarjalnost ipd. Mileva Blažič

(2014) piše, da je dialoškost književne vzgoje, ki je v osnovi medkulturna, temeljno načelo za razvijanje medkulturne zmožnosti, saj je medkulturnost le ena izmed značilnosti sodobnega sveta, kjer je pomemben koncept sožitja, odgovornosti in strpnosti. Kulturno različnost lahko otroci v slikanici *Krompirjev sladoled* (Radovanovič in Vertelj 2022) ozaveščajo že z opazovanjem ilustracij, poimenovanjem bivališč na Arktiki in spoznavanjem raznolikih tradicionalnih oblačil po svetu (Slika 2) – arabska bela halja, japonski kimono, indijski sari, judovski črni klobuk s širokim robom, turški fes idr.

Po dolgih dneh vožnje ju je neki tovarnjak pripeljal na Kitajsko, v deželo, ki je znana po nenavadnih jedeh.

Ko je lastnik restavracije Liu Bosan brskal po izdelkih, ki bi jih kupil, je naletel na sladoled in krompir. Nasmehnil se je prodajalec, ki ga je nejevolno pogledal, in izbral prav nenavadno dvojico.

Slika 2: Prihod sladoleda in krompirja na Kitajsko

Vir: Radovanovič in Vertelj (2022: 8–9) (objavljeno z dovoljenjem založbe)

Udeleženci raziskave so na sedmo vprašanje, kateri del slikanice spodbuja vrednotenje oz. predstavlja možnost za oblikovanje lastnega mnenja otrok, izpostavili več ključnih mest: »pomen prijateljstva, ko sladoled pogumno pomaga krompirju (3)«, »želja po slavi, ko lastnik ni želel izdati svojega recepta za pripravo krompirjevega sladoleda (3)«, »kuharjev pogum in ustvarjalnost (2)«, »ko krompir in sladoled prispeta na Kitajsko in se mnogim zdita »čuden« par (nekateri so ob pogledu nanju zmajevali z glavo, drugi se kremžili, tretji hihitali)«, »odločitev sladoleda, da se odpravi v toplejše kraje zato, da krompirju reši življenje« in »(neiskren, licemerski) pogovor med voznikom tovarnjaka in lastnikom restavracije«. Odgovori bodočih

vzgojiteljev, ki so odgovorili na sedmo vprašanje, izkazujejo dobro razvito lastno kritično branje, visoke moralne standarde in vrline, ki so v pedagoških poklicih izhodišče etičnim vidikom vzgoje za spodbujanje odgovornosti, kritičnega mišljenja, spoštljivega odnosa do drugih in sočutja pri otrocih, obenem pa tudi ključna sestavina vzgojiteljevih kompetenc. Vendar pa moramo izpostaviti, da so bili odgovori na sedmo vprašanje pogosto tudi izpuščeni oz. podani zgolj pri polovici udeležencev. Čurko idr. (2015) v priročniku za učitelje in vzgojitelje *Vzgoja za etiko in vrednote* poudarjajo, da je v predšolskem obdobju skupno branje metoda celostnega učenja, ki otroke spodbudi k razmišljanju o vsebini, primerjavi mnenj, postopnemu ustvarjanju lastnega mnenja in kritičnemu odnosu do vsebine.

3.7 Odziv na besedilo in tvorjenje besedil

Pulko in Kranjec (2020) pišeta, da se odziv na besedilo in tvorjenje besedil v predšolskem obdobju izkazuje skozi tvorjenje ustreznega in smiselnega govora otrok in uporabo informacij oz. znanja v novih situacijah ter se navezuje na razumevanje besedil, ki smo jih predhodno brali. Otrokovu pripovedovanje o osebah in dogodkih, ki presegajo njegovo neposredno izkušnjo, v splošnem določata vsebinska in jezikovna struktura oz. koherentnost in kohezivnost.

Koherentnost se nanaša na vsebino zgodbe, njeno strukturo oz. smiselno celoto z razumljivim zaporedjem dogodkov. Otroci pogosto pripovedujejo ob ilustracijah v slikanicah, ki so »močno orodje za posredovanje informacij« in otrokom omogočajo možnosti lastnega opomenjanja slik oz. so pomembna opora za oblikovanje pripovedovalne sheme (Medved Udovič 2004). Marjanovič Umek in Fekonja (2019) pišeta, da koherentna zgodba najpogosteje vključuje predstavitev glavnega junaka in opise njegovih dejanj v časovnem in vzročnem zaporedju s tremi ključnimi elementi: začetkom in zaključkom zgodbe ter konsistentno uporabo preteklega časa. Baloh (2019: 117–136) pa predstavi petnajst didaktičnih spodbud za razvijanje pripovedovalne sheme v predšolskem obdobju in opredeli tri vrste pripovedovanja:

- stvarno pripovedovanje (pripovedovanje o dogodku),
- pripovedovanje pravljic, zgodb in
- ustvarjalno pripovedovanje (po domišljiji).

Poleg vsebine je pomembna tudi jezikovna struktura oz. kohezivnost zgodbe, ki se nanaša na uporabo jezikovnih sredstev – ustreznega slovničnega časa (preteklik), različnih besednih vrst (samostalnikov, glagolov, pridevnikov), tudi zaimkov (on, ona, ta, tisti) in veznikov (in, saj, zato, ko, ker, če, kjer, da), ki povezujejo posamezne stavke oz. dele zgodbe med seboj. Kohezivnost pripovedovanja (Marjanovič Umek in Fekonja 2019) je povezana predvsem z razumevanjem zaporedja dogodkov, zaznavanjem časa in sposobnostjo razumevanja vzročnih povezav, zato so tudi v pripovedovanju zgodb, ki veljajo za osrednjo dejavnost po skupnem branju v vrtcu, velike individualne razlike med (enako starimi) otroki. Pripovedovalne strategije namreč otroci pridobivajo postopoma, ker je pripovedovanje kompleksna dejavnost, ki vključuje številne miselne procese, ob katerih pa Baloh (2019) in Petek (2019) opozarjata tudi na pomen pedagoškega govora vzgojiteljev, ki so v vrtcu govorni zgled. Obenem pa pripovedovanje vključuje zaporedje dogodkov, zato je primerno tudi za vključevanje algoritmičnega mišljenja. Otrokom lahko pripravimo slikovne kartice (ilustracije), ki jih postavijo v ustrezno zaporedje in v procesu poskusov in napak razvijajo spretnosti algoritmičnega razmišljanja in pripovedovanja (Evin Gencel idr. 2021: 26–27).

Udeleženci raziskave so pri osmem vprašanju navajali primere dejavnosti, s katerimi bi spodbujali otrokov odziv na prebrano: »spodbujanje otrok k pripovedovanju ob ilustracijah (4)«, »slikovno gradivo bi razvrščali v pravilno zaporedje (5)«, »nadaljevanje zgodbe (2)«, »izdelali bi lutke in pripravili lutkovno predstavo (1)«, »pripovedovali, izmišljali bi si nove zgodbe (npr. o jabolku in lešnikih) v pripovedovalnem kotičku (1)«, »likovno bi poustvarjali (4)«, »simbolna igra – sladoledarna (1)«. Po analizi odgovorov ugotavljamo, da bi odzive na prebrano udeleženci razvijali z različnimi vrstami pripovedovanja in različnimi poustvarjalnimi dejavnostmi, kar nakazuje na medpodročno povezovanje, ki velja za sodobni didaktični pristop z možnostjo povezovanja informacij z več vidikov. Zlasti simbolna igra, kjer se otroci pretvarjajo in igrajo izbrane vloge (npr. prodajalci sladoleda in kupci) ali se vključujejo v sociodramsko igro, za katero je značilno, da si otroci razdelijo vloge in prenesejo v igro brano literarno besedilo, podpira sposobnost miselnega predstavljanja, rabo govora, sporazumevalno zmožnost, saj v igri gradijo zgodbo s pripovedno strukturo. Domišljajska igra (Marjanovič Umek, Fekonja in Hacin Beyazoglu 2022) se implicitno ali eksplicitno nanaša na vsebino besedila, s katerim se otroci srečajo ob skupnem branju in na ravni miselnih predstav obnavljajo dogodke iz zgodbe ter povezujejo posamezne sheme v celoto.

3.8 Dejavnosti po skupnem branju

Na deveto vprašanje, katero dejavnost bi izvedli po branju, če bi danes prebrali slikanico *Krompirjev sladoled* (Radovanovič in Vertelj 2022), so udeleženci raziskave v večini (12) odgovorili, da bi z otroki pripravljali sladoled po receptu iz slikanice, kar je zelo zanimivo, saj raziskave (Baloh 2019, Marjanovič Umek idr. 2006) kažejo, da je osrednja dejavnost po skupnem branju obnavljanje besedil, ki je bilo zajeto v zgolj enem odgovoru, trije odgovori pa so se navezovali na raziskovanje zanimivosti o sladoledu iz informativnega besedila. Menimo, da na izvedbo dejavnosti po branju odločilno vpliva vrsta besedila. Izbrana, hibridna (literarno-informativna) slikanica združuje umetnost in strokovno besedilo ter recept za krompirjev sladoled (Slika 3), ki se umešča k praktičnosporazumevalnim besedilnim vrstam. Petek (2013) piše, da značilne besedilne vrste prihajajo v naše izkustvo in našo zavest hkrati in tesno povezane druge z drugimi in ker vsako besedilo izraža temeljne dejavnike sporočanja (okolščine, namen, temo, jezik, prenosnik, besedilno vrsto) ima hkrati različne vloge. Pri tem izpostavljamo predvsem vplivajnsko oz. t. i. pozivno (apelativno) vlogo (Toporišič 2000: 725), ki se oblikuje glede na sporočevalčev namen, se neposredno obrača na naslovnika, ga navidezno soudeležuje in spodbuja k dejavnosti (Radovanovič in Vertelj 2022: 19): »Pri najboljšem sladoledarju v vašem mestu / ga zagotovo dobite tudi vi. / Da ga nima, praviš? / Ojej, prav zares ne? / No, če ga pa nima, hmmm, je rešitev / na dlani – pripravite si ga sami!«

Slika 3: Recept za krompirjev sladoled

Vir: Radovanovič in Vertelj (2022: 20–21) (objavljeno z dovoljenjem založbe)

Vzgojitelji v vrtcih uporabljajo stalne oblike besedil vseh funkcijskih zvrsti (Toporišič 2000: 721–722), zlasti z naraščajočimi hibridnimi besedili v zadnjem desetletju (Haramija 2022), ki so zelo pomembna za spodbujanje branja na vseh kurikularnih področjih dejavnosti, obenem pa je uporaba besedil različnih besedilnih vrst posredno ali neposredno povezana tudi z vzgojiteljivim govornim nastopanjem v igralnici in sooblikuje načrtovanje dejavnosti po skupnem branju, ki bi jih udeleženci raziskave načrtovali medpodročno (priprava sladoleda – jezik, narava, matematika; zanimivosti o sladoledu – družba, tehnika, zgodovina).

3.9 Slikanice za predšolske otroke o (pre)hrani in/ali z dodanimi recepti

Na zadnje, deseto vprašanje, ste že brali oz. poznate še kakšno slikanico za predšolske otroke, ki govori o (pre)hrani in/ali ima dodan recept, so udeleženci izkazali poznavanje avtorjev in izbrane tematike bralnih gradiv. V odgovorih je bilo navedenih šest del z navedbo avtorjev, najpogosteje (12) navajan naslov so bile *Slovenske pripovedke* (2022), zbirka slovenskih ljudskih pravljic, pripovedk, kuharskih receptov tradicionalnih slovenskih jedi in različnih zanimivosti povezanih s hrano, prazniki in običaji Dragice Haramija, Anke Peljhan in Igorja Šinkovca. Ob *Slovenskih pripovedkah* (2022) velja omeniti tudi delo Klarise M. Jovanović in Štefana Turka: *Pravljica, pogrni se: za mizo s pravljичnimi junaki* (2021), ki sicer ni bila navedena, je pa k 21 znanim ljudskim pravljичnim motivom (prim. Rdeča kapica, Mojca Pokrajculja, Pepelka, Repa velikanka, itn.) dodanih 34 receptov. Medbesedilne navezave (Haramija 2023) oz. povezovanje medbesedilnih elementov, pri katerih je poznavanje kanonski besedil predpogoj za razumevanje, je prisotno tudi v pravljicah Majde Koren in Agate Dudek: *Skuhaj mi pravljico!* (2016) ter Giacoma Gazzole in Anne Laure Cantone: *Pravljica za lačne* (2010) z dodanimi 18 recepti. Udeleženci raziskave so navedli (4) tudi *Ciper coper medenjake* (2008) in *Čarmelado* (2008) pisateljice Ide Mlakar Črnič in ilustratorke Ane Razpotnik Donati. Kratki fantastični zgodbi z glavnima literarnima likoma, prijateljicama Štumfo in Kuštro, imata dodan kuharski recept za ciper coper medenjake in čarmelado iz mandarin. Recept za božične potičke je dodan pravljici *Božične potičke za vse* (Bosca in Ferri 2003), recept za jabolčno pito Binetove babice pa je dodan realistični kratki zgodbi *Dvajset jabolk* (Plaznik Plavec in Simčič 2022). Udeleženci so navedli tudi klasični živalski pravljici Ide Mlakar Črnič in Kristine Krhin: *Kako sta Bibi in Gusti ozmerjala čas* (2021) in *Kako sta Bibi in Gusti preganjala žalost* (2021) s priloženima receptoma za malinovo marmarado in protiprehladni čaj. Zadnje navedeno delo (2) je bila kakovostna

leposlovno-informativna slikanica o 34 rastlinah in njihovih zdravilnih močeh Polonce Kovač in Ančke Gošnik Godec: *Zelišča male čarovnice* (2022) z dodanimi recepti. Tematika hrane je zajeta tudi v številnih drugih literarnih slikanicah.

Ob predstavljenih slikanicah moramo omeniti tudi kuharske knjige z recepti, ki sodijo med informativna besedila, kjer je, kot navajata Jaklitsch Jakše in Haramija (2021), opazen trend naraščanja izdaj. V obilici kuharskih priročnikov izpostavljamo recepte za otroke, ki še ne znajo brati in ob slikovnih prikazih postopkov lahko samostojno pripravljajo sladice in prigrizke. V zbirkah Katie Casprini in Roberte Guidotti: *Mami, znam kuhati!* (2021, 2023), je odmerjanje sestavin prilagojeno otrokom oz. olajšano z uporabo merilnih skodelic, žlic ipd. (brez tehtnice). Casprini in Guidotti (2021, 2023) pišeta o prednostih (ročne spretnosti, sposobnost osredotočanja, urjenje zaporedja, štetja idr.), ki jih otrokom prinaša sodelovanje pri pripravi jedi, kuhanje in recepti pa so kot potencialno generativno področje v slovenskem in tujem prostoru prepoznani tudi za razvijanje družinske pismenosti in medkulturnih odnosov (prim. Jaklitsch Jakše in Haramija 2021) ter spodbujanje simbolne igre in (gradnikov) bralne pismenosti v vrtcu (prim. Duran in Lopez 2023).

4 Zaključek

Bralna pismenost je vseživljenjski proces, ki ga s cilji in vsebinami vseh kurikularnih področij dejavnosti v vrtcu zaradi možnosti večkratnega vračanja k bralnemu gradivu lahko zelo učinkovito spodbujamo s skupnim ali dialoškim branjem, saj raznolika bralna gradiva na temo (pre)hrane v predšolskem obdobju omogočajo medpodročno povezovanje in spodbujajo razvoj gradnikov bralne pismenosti. Predstavljena študija primera omogoča vpogled v nekatere možnosti spodbujanja otrok za aktivno vključevanje k skupnemu branju. Zapisi oz. odgovori udeležencev raziskave so bili večinoma osredotočeni na oba koda sporočanja, z izjemo pri besedišču, kjer so izhajali zgolj iz besedila. Pri razvijanju posameznih gradnikov bralne pismenosti bi dejavnosti načrtovali medpodročno, otroke pa bi na različne načine (vprašanja, pogovor, opisovanje, pripovedovanje idr.) aktivno vključevali k skupnemu branju od uvodne motivacije (pred branjem) do poustvarjalnih dejavnosti (po branju).

Spodbujanje gradnikov bralne pismenosti v predšolskem obdobju pomembno prispeva k razvoju kasnejših bralnih zmožnosti, zato so smiselne nadaljnje raziskave v povezavi z izborom kakovostnih bralnih gradiv in didaktičnimi pristopi za spodbujanje bralne pismenosti v vrtcu.

Viri

- Francesca BOSCA in Giuliano FERRI, 2003: *Božične potičke za vse*. Ljubljana: Kres. Prevedla Jana Osojnik.
- Katia CASPRINI in Roberta GUIDOTTI, 2021: *Mami, znam kuhati! Kako samostojno pripraviti slastne sladice po metodi Montessori: kuhanje s slikami, brez znanja branja*. Ljubljana: Hart. Prevedla Maja Jug Hartman.
- Katia CASPRINI in Roberta GUIDOTTI, 2023: *Mami, znam kuhati! Za piknike in prigrizke: recepti za samostojno pripravookusnih jedi po metodi Montessori*. Ljubljana: Hart. Prevedla Maja Jug Hartman.
- Lauren CHILD, 2011: *Paradižnika ne bom nikoli niti pokusila*. Jezero: Morfem. Prevedla Helena Kraljič.
- Barbara ČEH in Mladen MELANŠEK, 2012: *Škratek Nace na poletni večer*. Slovenj Gradec: Kmetijska založba.
- Barbara ČEH in Valentina TOMAN, 2006: *Škratek Nace in sončnice*. Slovenj Gradec: Kmetijska založba.
- Barbara ČEH in Valentina TOMAN, 2006: *Škratek Nace in pospravlja krompir*. Slovenj Gradec: Kmetijska založba.
- Giacomo GAZZOLA in Anna Laura CANTONE, 2010: *Pravljica za lačne*. Jezero: Morfem. Prevedla Maruša Mugerli.
- Dragica HARAMIJA, Anka PELJHAN in Igor ŠINKOVEC, 2022: *Slovenske pripovedke*. Maribor: Pivec.
- Žiga X GOMBAČ in Jana POLAK, 2023: *Sladoled za Nur*. Dob: Miš.
- Barbara GREGORIČ GORENC in Andreja GREGORIČ, 2014: *Zelenjavci*. Ljubljana: Mladika.
- Klarisa M. JOVANOVIČ in Štefan TURK, 2021: *Pravljica, pogrni se: za mizo s pravljicnimi junaki*. Trst: Drava.
- Jane YOLEN, Heidi E. Y. STEMPLE in Phillipe BÉHA, 2017: *Pripovedke: pravljčna kuharska knjiga za mlade bralce, jedce in kupalce*. Maribor: Pivec. Prevedla Zala Stanonik.
- Helena KONCUT KRALJIČ in Dušan KLUN, 2008: *Lučko kuha*. Preserje: Morfem.
- Majda KOREN in Agata DUDEK, 2016: *Skubaj mi pravljico!* Ljubljana: KUD Sodobnost International.
- Miha KOSEC in Tanja KOMADINA, 2023: *Muca gre po svetu*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Urša KREML in Urška STROPNIK, 2003: *Zgodbe v sličicah*. Domžale: Studio Hieroglif.
- Tomaž LAPAJNE in Ana Zavadlav, 2003: *Od kod si, kerubeč?* Radovljica: Didakta.
- Svetlana MAKAROVIČ in Igor ŠINKOVEC, 2023: *Kubarica Uharica*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Ida MLAKAR ČRNIČ in Kristina KRHIN, 2021: *Kako sta Bibi in Gusti preganjala žalost*. Radovljica: Didakta.
- Ida MLAKAR ČRNIČ in Kristina KRHIN, 2021: *Kako sta Bibi in Gusti ozmerjala čas*. Radovljica: Didakta.
- Ida MLAKAR in Ana RAZPOTNIK DONATI, 2008: *Ciper coper medenjaki*. Murska Sobota: Ajda.
- Ida MLAKAR in Ana RAZPOTNIK DONATI, 2008: *Čarmelada*. Murska Sobota: Ajda.
- Mojca PLAZNIK PLAVEC in Daša SIMČIČ, 2022: *Dvajset jabolke*. Maribor: Obzorja.
- Vesna RADOVANOVIČ in Nataša VERTELJ, 2022: *Krompirjev sladoled*. Maribor: Založba Pivec.
- Slavica REMŠKAR in Anka KOČEVAR, 2024: *Kdo je pomagal zajčken?* Dob: Miš.
- Cvetka SOKOLOV in Anka KOČEVAR, 2023: *Bilo je nekoč na deželi*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Bina ŠTAMPE ŽMAVC, Ingrid in Dieter SCHUBERT, 2003: *Pekarna za peko predolgh piškotov* (zbirka Pogašeni zmaj). Ljubljana: Epta.
 Anja ŠTEFAN in Jelka REICHMAN, 2022: *Lešniki, lešniki*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Literatura

- Barbara BALOH in Eda BIRSA, 2023: Ustvarjalno pripovedovanje in vizualna umetnost: medpodročno povezovanje s perspektive preteklosti, sedanjosti in prihodnosti. Ur. Andreja Istenič idr. *Vzgoja in izobraževanje med preteklostjo in prihodnostjo*. Koper: Univerza na Primorskem. Dostop 12. 4. 2024 na <https://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-293-255-8.pdf>
- Barbara BALOH, 2022: Podporne strategije za spodbujanje otrokovega pripovedovanja. Ur. Barbara Lesničar in Mirjam Podsedenešek. *Jeziški kot steber družbe in posameznika: 4. nacionalna konferenca Jeziki v izobraževanju: zbornik povzetkov*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 107–109. Dostop 12. 4. 2024 na https://www.zrss.si/pdf/zbornik_povzetkov_JEZIKI_2022.pdf
- Barbara BALOH, 2019: *Umetnost pripovedovanja otrok v zgodnjem otroštvu*. Koper: Založba Univerze na Primorskem.
- Barbara BEDNJICKI ROŠER in Dragica HARAMIJA, 2021: Sodobna slovenska poezija v vrtcu. Ur. Darja Pavlič. *Slovenska poezija. Obdobja 40*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 303–310. Dostop 12. 4. 2024 na https://centerslo.si/wp-content/uploads/2021/11/Bednjicki-Haramija_Obdobja-40.pdf
- Blanka BOŠNJAK in Katja KOŠIR, 2020: 2. gradnik: Motiviranost za branje. Ur. Dragica Haramija. *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča*. 59–80. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. Dostop 14. 4. 2024 na <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/515>
- Nataša BUCIK, 2003: Motivacija za branje. Ur. Marina Blatnik Mohar. *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Nataša BUCIK, 2009: Razvijanje otrokove motivacije za branje v domačem okolju. Ur. Livija Knaflič in Nataša Bucik. *Branje za znanje in branje za zabavo*. Ljubljana: Andragoški center. Dostop 10. 4. 2024 na arhiv.acs.si/publikacije/Branje_za_znaje_in_branje_za_zabavo-prirocnik.pdf
- Elissavet CHLAPANA, Eufimija Tafa in Michalis LINARDAKIS, 2023: Greek kindergarten children's motivation for reading. *Preschool and Primary Education*, 11(1). 59–75. Dostop 14. 4. 2024 na <https://doi.org/10.12681/ppej.31443>
- Mei-Ju CHOU, Jui-Ching CHENG in Ya-Wen CHENG, 2016: Operating Classroom Aesthetic Reading Environment to Raise Children's Reading Motivation. *Universal Journal of Educational Research*, 4(1). 81–97. Dostop 10. 4. 2024 na <https://www.hrpub.org/download/20151231/UJER11-19504969.pdf>
- Lucija ČOK in Anita SILA, 2015: Z igro glasov v angleškem jeziku do razvijanja fonološkega zavedanja. *Revija za elementarno izobraževanje*. 8 (1/2), 147–166. Dostop 1. 5. 2024 na <https://repositorij.upr.si/IzpisGradiva.php?id=6583>
- Bruno ČURKO, Franz FEINER, Stanko GERJOJ, Janez JUHANT, Kerstin KREß, Valentina MAZZONI, Luigina MORTARI, Svenja POKORNY, Evelyn SCHLENK in Vojko STRAHOVNIK, 2015: Vzgoja za etiko in vrednote: priročnik za učitelje in vzgojitelje. Dostop 2. 5. 2024 na https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/466546ffe580-44dc-b88f-62978e1000ce/ManualTeachers_SI.pdf
- Raffaele DICATALDO, Meredith L. ROWE in Maja ROCH, 2022: »Let's Read Together«: A Parent-Focused Intervention on Dialogic Book Reading to Improve Early Language and Literacy Skills in Preschool Children. *Children*, 9(8). 1–19. Dostop 1. 5. 2024 na <https://doi.org/10.3390/children9081149>
- Liza DEBEVEC in Blanka TIVADAR, 2006: Making connections through foodways: contemporary issues in anthropological and sociological studies of food. *Anthropological Notebooks*, 12/1, 5–16. Dostop 20. 2. 2024 na <https://anthropological-notebooks.zrc-sazu.si/Notebooks/article/view/387>

- Leah G. DURÁN in Rebecca LOPEZ, 2023: Recipes as Invitations to Read, Write, and Play in Preschool. *The Reading Teacher*, 76(4), 412–420. Dostop 4. 5. 2024 na <https://doi.org/10.1002/trtr.2151>
- Randa A. ELMONAYER, 2013: Promoting phonological awareness skills of Egyptian kindergarteners through dialogic reading. *Early Child Development and Care*, 183(9), 1229–1241. Dostop 12. 4. 2024 na <https://doi.org/10.1080/03004430.2012.703183>
- Ilke EVIN GENÇEL, Büşra AKYUZ, Nurdan KAVAKLI, Sibel YOLERI, Marta LICARDO, Tina VRŠNIK PERŠE, Jasminka PEZAK, Maria Pacheco FIGUEIREDO, Susana AMANTE, Helena Margarida dos Santos Vasconcelos GOMES, Cristina Azevedo GOMES, Belmiro REGO, Valter ALVES in Rui DUARTE, 2021: *Integration of Algorithmic Thinking Skills into Preschool Education*. Dostop 4. 5. 2024 na https://www.algolittle.org/wp-content/uploads/2022/03/KNOWLEDGE-PAPER_ALGOLITTLE_final-version_revised.pdf
- Maja GODINA GOLJJA, 1996: Teoretična izhodišča etnološkega proučevanja prehrane. *Traditiones*, 25, 211–221. Dostop 22. 2. 2024 na <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-SECE86EP/484bd32b-05ff-4208-8d51-a1e5c23e14b6/PDF>
- Jorge E. GONZALE, Sharolyn POLLARD-DURODOLA, Deborah C. SIMMONS, Aaron B. TAYLOR, Matthew J. DAVIS, Melissa FOGARTY in Leslie SIMMONS, 2014: Enhancing preschool children's vocabulary: Effects of teacher talk before, during and after shared reading. *Early Childhood Research Quarterly*, 29 (2), 214–226. Dostop 1. 5. 2024 na <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2013.11.001>
- Sona GROFČIKOVÁ in Monika MĀCAJOVÁ, 2021: Rhyming in the context of the phonological awareness of pre-school children. *CEPS Journal*, 11(1), 115–138. Dostop 1. 5. 2024 na https://www.pedocs.de/volltexte/2021/21895/pdf/cepsj_2021_1_GrofcaKova_Macajova_Rhyming.pdf
- Dragica HARAMIJA, 2023: Medbesedilne reference in literarni kanon v otroški in mladinski književnosti. *Slavia Centralis*, 16(2), 207–220. Dostop 4. 5. 2024 na <https://journals.um.si/index.php/slaviacentralis/article/view/3460>
- Dragica HARAMIJA, 2022: Branje mladinskih leposlovno-informativnih knjig pri različnih predmetih v osnovni šoli. *Jezik in slovnost* 67/1–2, 49–62. Dostop 20. 2. 2024 na <https://journals.uni-lj.si/jezikinslovstvo/article/view/11262/10365>
- Dragica HARAMIJA, 2017: Književnost v predšolskem obdobju. Ur. Dragica Haramija. *V objemu besed: razvijanje družinske pismenosti*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. 23–30. Dostop 22. 2. 2024 na <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/268>
- Dragica HARAMIJA in Janja BATIČ, 2023: Multimodalne značilnosti izvornih slovenskih slikopisov. *Revija za elementarno izobraževanje*, 16, 55–70. Dostop 24. 2. 2024 na <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-56NXHWIF/dfe3e7d3-55b1-46bb-a0db-ffbcdcc266ef/PDF>
- Dragica HARAMIJA in Janja BATIČ, 2016: Pomen multimodalne pismenosti za branje slikanic. Ur. Tatjana Devjak in Igor Saksida. *Partnerstvo Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani in vzgojno-izobraževalnih inštitucij 2016: mednarodni posvet*. 35–48. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. Dostop 16. 4. 2024 na <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-HK4MR5Q5>
- Dragica HARAMIJA in Janja BATIČ, 2013: *Poetika slikanice*. Murska Sobota, Franc-Franc.
- Katarina JAKLITSCH JAKŠE in Dragica HARAMIJA, 2021: Razvijanje družinske pismenosti in medkulturnih odnosov ob kuharskih knjigah za (predšolske) otroke. Ur. Dragica Haramija in Simona Pulko. *Pogledi na slovenščino kot neprvi jezik v zgodnjem izobraževanju*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru. 377–405. Dostop 24. 2. 2024 na <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/583>
- Mira KRAJNC IVIČ, 2020: 7. gradnik: Razumevanje besedil. Ur. Dragica Haramija. *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. 187–210. Dostop 2. 5. 2024 na <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/515>
- Kurikulum za vrtce*, 2017. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.

- Marta LICARDO, Maruša LAURE in Bojan KOVAČIČ, 2023: *Spodbujanje kognitivnega razvoja v predšolskem obdobju: priročnik za vzgojitelje*. Praga: Založba Raabe. Dostop 2. 5. 2024 na <https://decode.raabe.cz/wp-content/uploads/2024/05/RA-Prirucka-Decode-SLO-w161-final.pdf>
- Marta LICARDO in Mira KRAJNC IVIČ, 2020: 9. gradnik: Kritično branje. Ur. Dragica Haramija. *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. 187–210. Dostop 2. 5. 2024 na <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/515>
- Ljubica MARJANOVIČ UMEK, Urška FEKONJA in Kaja HACIN BEYAZOGLU, 2022: *Skupno branje odraslih in otrok: otrokov vstop v svet domišljije, čustev in besed*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Ljubica MARJANOVIČ UMEK, Urška FEKONJA in Kaja HACIN BEYAZOGLU, 2020: *Zgodnja pismenost otrok: razvoj, spremljanje in spodbujanje*. Ljubljana: Mladinska knjiga. Dostop 10. 4. 2024 na <https://ebooks.uni-lj.si/ZalozbaUL/catalog/view/244/348/5766>
- Ljubica MARJANOVIČ UMEK in Urška FEKONJA, 2019: *Zgodbe otrok: razvoj in spodbujanje pripovedovanja*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Ljubica MARJANOVIČ UMEK, Simona KRANJEC in Urška FEKONJA, 2006: *Otroški govor: razvoj in učenje*. Domžale: Izolit.
- Rebecca B. MCCATHREN in Jill HOWARD ALLOR, 2002: Using Storybooks With Preschool Children: Enhancing Language and Emergent Literacy. *Young Exceptional Children*, 5/4, 3–10. Dostop 20. 2. 2024 na <https://doi.org/10.1177/109625060200500401>
- Vida MEDVED UDOVIČ, 2004: Slikanici Maruška Potepuška in Brundo se igra med besednim in vizualnim. *Otrok in knjiga*, 31(61), 29–42. Dostop 4. 5. 2024 na <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-4WU5RGEb/e0c62f42-cdf6-4a5f-9f69-4cd29df63ec7/PDF>
- Blaž MESEC, 2023: *Kvalitativno raziskovanje v teoriji in praksi*. Ljubljana: Inštitut za razvojne in strateške analize.
- Milena MILEVA BLAŽIČ, 2014: *Branja mladinske književnosti*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Paul L. MORGAN in Catherine R. MEIER, 2008: Dialogic Reading's Potential to Improve Children's Emergent Literacy Skills and Behavior. *Preventing school failure: alternative education for children and youth*, 52(4), 11–16. Dostop 6. 4. 2024 na <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4422048/>
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4422048/pdf/nihms-678472.pdf>
- Einat NEVO in Vered VAKNIN-NUSBAUM, 2018: Enhancing language and print-concept skills by using interactive storybook reading in kindergarten. *Journal of Early Childhood Literacy*, 18(4), 545–569. Dostop 1. 5. 2024 na <https://doi.org/10.1177/1468798417694482>
- Tomaž PETEK, 2024: Future kindergarten educators' views regarding the role of language as one of the core kindergarten curriculum areas. *European journal of educational research*. 2024, 13(2), 835–849. Dostop 1. 5. 2024 na https://pdf.eu-jer.com/EU-JER_13_2_835.pdf
- Tomaž PETEK, 2019: Kako izboljšati govorno nastopanje učiteljev. Ur. Katarina Podbevšek in Nina Zavbi. *Govor v pedagoški praksi*. Dostop 2. 5. 2024 na <https://ebooks.uni-lj.si/ZalozbaUL/catalog/book/185>
- Tomaž PETEK, 2013: Kritični prerez besedilnih vrst v povezavi z učiteljevimi oz. vzgojiteljevimi govornimi nastopanjem. *Journal of Elementary Education*, 6(4), 21–36. Dostop 3. 5. 2024 na <https://journals.um.si/index.php/education/article/view/455>
- Claire PILLINGER in Emma J. VARDY, 2022: The story so far: A systematic review of the dialogic reading literature. *Journal of Research in Reading*, 45(4), 533–548. Dostop 12. 4. 2024 na <https://doi.org/10.1111/1467-9817.12407>
- Simona PULKO in Eva KRANJEC, 2020: 8. gradnik: Odziv na besedilo in tvorjenje besedil. Ur. Dragica Haramija. *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. 211–236. Dostop 2. 5. 2024 na <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/515>
- Andreja RETELJ, 2024: Slikanice kot izhodišče za medpredmetno povezovanje pri poučevanju tujih jezikov v predšolskem obdobju. Ur. Alja Lipavc Oštir in Saša Jazbec. *Medpredmetno povezovanje in*

- pouk jezikov*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru. 83–109. Dostop 16. 4. 2024 na <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-CAV9LNYQ/ac9ae8ac-9073-4f81-9975-72f18104e6e5/PDF>
- Rebecca D. SILVERMAN in Anna M. HARTRANFT, 2015: *Developing Vocabulary and Oral Language in Young Children*. New York, The Guilford Press. Dostop 1. 5. 2024 na https://books.google.si/books?id=Gy9FBQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=sl&source=gbs_ViewAPI&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Jože TOPORIŠIČ, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.
- Femke VAN DER WILT, Mireille SMITS-VAN DER NAT in Chiel VAN DER VEEN, 2022: Shared Book Reading in Early Childhood Education: Effect of Two Approaches on Children's Language Competence, Story Comprehension, and Causal Reasoning. *Journal of Research in Childhood Education*, 36(4). 592–610. Dostop 12. 4. 2024 na <https://doi.org/10.1080/02568543.2022.2026540>
- Janez VOGRINC, 2008: *Kvalitativno raziskovanje na pedagoškem področju*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. Dostop 2. 4. 2024 na <http://pefprints.pef.uni-lj.si/179/1/Vogrinc1.pdf>
- Ines VORSIČ, 2023: Slovenska kulinarčna dediščina kot izhodišče za razvijanje poimenovalne zmožnosti na razredni stopnji. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 59/1. 113–138.
- Tessa WEADMAN, Tanya SERRY in Pamela C. SNOW, 2023: Oral Language and Emergent Literacy Strategies Used by Australian Early Childhood Teachers During Shared Book Reading. *Early Childhood Education Journal*, 51. 1335–1348. Dostop 12. 4. 2024 na <https://doi.org/10.1007/s10643-022-01381-8>
- Andrea A. ZEVENBERGEN in Grover J. WHITEHURST, 2008: Dialogic Reading: A Shared Picture Book Reading Intervention for Preschoolers. Ur. Anne van Kleeck, Steven A. Stahl in Eurydice B. Bauer. *On Reading Books to Children: Parents and Teachers*. Taylor & Francis e-Library. 170–193. Dostop 12. 4. 2024 na https://books.google.si/books?hl=sl&lr=&id=ZCuRAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA170&dq=+Dialogic+Reading:+An+Effective+Way+to+Read+Aloud+with+Young+Children&ots=QCuAAWeKwV&sig=XCfCjAgNuIgyzV1wQU62bxTKTuw&redir_esc=y#v=onepage&q=Dialogic%20Reading%3A%20An%20Effective%20Way%20to%20Read%20Aloud%20with%20Young%20Children&f=false
- Janja ŽMAVC, 2024: Sistematično poučevanje govornega nastopanja pri slovenščini kot izhodišče za medpredmetno povezovanje in razvijanje raznojezične zmožnosti. Ur. Alja Lipavc Oštir in Saša Jazbec. *Medpredmetno povezovanje in pouk jezikov*. 303–344. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. Dostop 1. 5. 2024 na <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/839>
- Melita ZEMIČAK JONTES in Barbara BEDNJIČKI ROŠER, 2020: Glasovno zavedanje: 4. gradnik. Ur. Dragica Haramija. *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča*. 109–136. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. Dostop 1. 5. 2024 na <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/515>
- Tomaž ZUPANČIČ, 2017: Vloga kakovostne ilustracije v predšolskem obdobju. Ur. Dragica Haramija. *V objemu besed: razvijanje družinske pismenosti*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. 39–46. Dostop 22. 2. 2024 na <https://www.medkulturnost.si/wp-content/uploads/2019/04/Razvijanje-dru%C5%BEinske-pismenosti.pdf>

